

บทความวิจัย

แนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี

รัตติกานต์ เหล่ทองคำ¹ อะห์มัด ยี่สุนทร²¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี, จังหวัดปัตตานี

² ดร. (ผู้ช่วยศาสตราจารย์) อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี, จังหวัดปัตตานี

อีเมลผู้แต่งหลัก : pg646215006@ftu.ac.th เบอร์โทร : 084-618 8697

วันที่รับ : 28, มีนาคม, 2567 * วันที่รับแก้ไข : 14, พฤษภาคม, 2568 * วันที่ตอบรับ : 02, มิถุนายน, 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาและ 3) เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งใช้การวิจัยเชิงสำรวจโดยมีกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) จำนวน 315 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert's) แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม 2) ระดับการมีส่วนร่วมในงานบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป และ 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.96 และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) เพื่อหาแนวทางมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 4.49$) และเมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจำแนกตามขนาดของโรงเรียนและบริบทชุมชนพบว่าไม่แตกต่างกัน ยกเว้นกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ต่างกัน การมีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษานั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์การมีส่วนร่วมอาจจะโดยตรงหรือทางอ้อมก็ได้ โดยผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอนหลักได้แก่ การวางแผนร่วมกัน การปฏิบัติงานร่วมกัน การใช้ข้อมูลหรือทรัพยากรร่วมกันและที่สำคัญคือมีการวัดและประเมินผลร่วมกัน

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, การมีส่วนร่วม, คณะกรรมการสถานศึกษา

RESEARCH

Guidelines for the Participation of Educational Committees in Primary School Administration within Primary Educational Service Area Offices in Pattani Province

Rattikarn Lethongkam¹ Ahmad Yeeshunsong²

¹ Master of Educational Administration Program, Faculty of Education, Fatoni University, Ch.Pattani

² Assoc.Prof. Dr., Lecturer in Educational Administration, Faculty of Education Fatoni University, Ch.Pattani

Corresponding Author, Email : pg646215006@ftu.ac.th **Tel :** 08 4618 8697

Received : March 28, 2024 ✿ **Revised :** May 14, 2025 ✿ **Accepted :** June 02, 2025

Abstract

This mixed-method research aimed to 1) examine the participation of educational committees, 2) compare their participation based on community context, school size, and committee experience, and 3) propose guidelines for their effective involvement. Using a survey approach, the study involved 315 educational committees from primary schools under primary educational service area offices in Pattani Province, selected according to Krejcie and Morgan's sample size table. The survey instrument included a five-point Likert scale questionnaire with three sections: 1) respondent demographics, 2) levels of administrative participation in four aspects including academic, budget, personnel, and general administration, and 3) suggestions for participation guidelines. The questionnaire exhibited a high reliability coefficient of 0.96. Additionally, qualitative methods such as focus group interviews were employed to develop participation guidelines.

The results showed that the participation of educational committees, both overall and in individual aspects, was at a high level, with general administration scoring the highest mean ($\bar{X} = 4.49$). While no significant differences were found in participation concerning school size and community context, variations were noted based on committee experience. The overall participation exhibited statistically significant differences at a significance level of .05. Guidelines for effective participation of educational committees, drawing from both their direct and indirect experiences, encompass four main stages: collaborative planning, implementation, data and resource utilization, and crucially, joint measurement and evaluation.

Keywords : school administration, participation, educational committee

บทนำ

นโยบายและทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 ได้กำหนดให้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญของแผนพัฒนาการศึกษาในอนาคต (สำนักงานรัฐมนตรี, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) โดยมีเป้าประสงค์หลักสร้างความยั่งยืนโดยเน้นให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาทั้งของภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน เพื่อพัฒนาประเทศชาติให้อย่างยั่งยืนในอนาคต โดยให้หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย โปร่งใส มีการบูรณาการการทำงานทุกระดับในพื้นที่และมีส่วนร่วมจากประชาชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 6 เรื่องการพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการทำงานเชิงบูรณาการการศึกษากับหน่วยงานทุกระดับและการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษา การบริหารสถานศึกษานั้นถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะการบริหารนั้นเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญยิ่งที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการ แต่องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาไม่ได้อยู่ที่โรงเรียนเพียงองค์กรเดียวมีองค์กรต่างๆ ตามระเบียบ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาและสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษาประกอบด้วย 4 งานหลัก คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป โดยมีส่วนร่วมจากผู้แทนองค์กรต่าง ๆ ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่และผู้ทรงคุณวุฒิ

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาในจังหวัดปัตตานี จำนวน 311 โรงเรียน พบว่า โรงเรียนกับคณะกรรมการสถานศึกษายังประสบปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมการปรึกษาหารือกันในการวางแผน การปฏิบัติงานร่วมกัน การใช้ข้อมูลทรัพยากรต่าง ๆ ร่วมกัน ยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างน้อยอาจจะด้วยหลาย ๆ สาเหตุ เช่น มีงบประมาณดำเนินงานน้อย วัสดุครุภัณฑ์ให้บริการแก่ชุมชนไม่เพียงพอ และฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนไม่เอื้อต่อการสนับสนุนโรงเรียน บุคลากรของโรงเรียนและชุมชนยังขาดความใกล้ชิดสนิทสนม เป็นต้น ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบทางตรง และทางอ้อม ต่อการบริหารงานไม่เต็มประสิทธิภาพของโรงเรียน ไม่สามารถบูรณาการวิชาการกับวิถีชุมชนได้ ส่งผลทำให้โรงเรียนไม่มีแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจนและไม่บรรลุวัตถุประสงค์ จากข้อมูลดังกล่าวนี้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของบทบาทการมีส่วนร่วมระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษากับสถานศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมต่อไปในอนาคต ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานนั้น มีความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคมชุมชนในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาระดับในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี
2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี

ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา

การบริหารแบบมีส่วนร่วมคือ กระบวนการที่คนกลุ่มหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวข้องกับโรงเรียนตามที่ ประภาพรณ รักเลี้ยง (2556) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นการบริหารงานที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมสนับสนุน ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมรับผิดชอบผลงานที่ออกมาตามความเหมาะสมและร่วมกันภาคภูมิใจในผลงานหรือรางวัลที่เกิดจากการร่วมกันปฏิบัติงาน ตามที่เดนมหาชัย นันธิชา (2557) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการกิจกรรมในการทำงานที่คณะบุคคลภายในและภายนอกหน่วยงาน องค์กร เข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติ ตัดสินใจ รับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย และร่วมประชุมปรึกษาหารือ แสดงความคิดเห็น แก้ไขปัญหา เสนอแนะสนับสนุนในการบริหารองค์กร และสอดคล้องกับรัตนพร รัตนสุวรรณ (2563) กล่าวถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ การที่ผู้บริหารให้การจงใจให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาส มีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานและร่วมรับผิดชอบ เพื่อพัฒนางานที่ปฏิบัติให้มีคุณภาพสูงสุด ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน กล่าวโดยสรุป คือ การเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกันโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1.การกำหนดเป้าหมายร่วม 2. การวางแผนร่วมกัน 3. การใช้ข้อมูลหรือการใช้ทรัพยากรร่วมกันและ 4. การประเมินผลและวัดผลจนถึงการรับมือและแก้ปัญหาที่พบเจอร่วมกัน

บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารสถานศึกษา

บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา คือการมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่บ้าน แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและที่สถานศึกษา การกำหนดนโยบาย เป้าหมายการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา การประชาสัมพันธ์สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษาและการเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรและบุคลากรในการจัดการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับชัชวาลย์ ไชยบุญญานุภาพและคณะ (2562) กล่าวว่าตามระเบียบ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542 กำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษาให้ครอบคลุมทั้ง 4 ฝ่ายงาน ได้แก่ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคลและบริหารทั่วไปและตามที่ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2557) ได้สรุปบทบาทที่คณะกรรมการควรมีต่อสถานศึกษาไว้ 3 บทบาทหลักดังนี้ บทบาทในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษา บทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานของสถานศึกษา และบทบาทในการให้ข้อมูลกำกับ

ติดตามและการประเมินสถานศึกษาโดยชุมชนเป็นผู้สะท้อนภาพการดำเนินงานรวมทั้งเป็นผู้ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

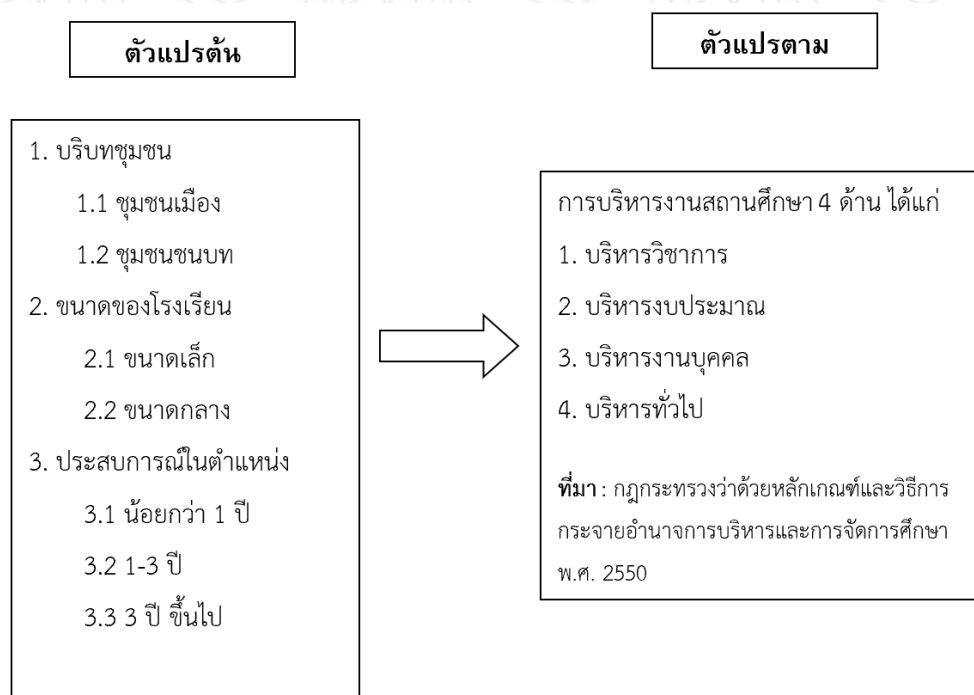
การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย และมีความสอดคล้องกับข้อกำหนดในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ การจัดการศึกษาเป็นไปตามความต้องการของชุมชน จึงเป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างและพิเศษด้านการจัดการศึกษาในภาคอื่น ๆ เช่นการใช้ภาษาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะใช้อย่างน้อยสองภาษาได้แก่ภาษามลายูและภาษาไทย เป็นโรงเรียนสองระบบที่มีการจัดการเรียนรู้สองหลักสูตร คือ หลักสูตรอิสลามศึกษาและหลักสูตรสามัญควบคู่กัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้การศึกษาสามัญและการศึกษาศาสนาไปพร้อมกัน ซึ่งจะช่วยให้เด็กและเยาวชนมีความเข้มแข็งทั้งทางด้านวิชาการ และศาสนา จนเป็นที่ยอมรับของชุมชน ดังนั้นสภาพปัญหาที่พบในด้านการมีส่วนร่วมตามบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมีที่มาจากหลาย ๆ สาเหตุ เช่น การเปลี่ยนรัฐบาลส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบาย ซึ่งการเปลี่ยนนโยบายบ่อยครั้งก็ส่งผลกระทบต่อกรอบแบบหลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ทำให้คุณภาพการศึกษาไม่ได้มาตรฐานและมีแนวโน้มตกต่ำลงซึ่งผลการทดสอบแห่งชาติชั้นพื้นฐาน : O-NET พบว่า โรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่อยู่ในอันดับรั้งท้าย ส่วนในด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า เกิดปัญหาในการจัดการศึกษากล่าว คือ ขาดแคลนครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถจำนวนมากซึ่งสาเหตุมาจากความไม่ปลอดภัยของบริบทพื้นที่ ทำให้โรงเรียนส่วนหนึ่งมีครูอัตราจ้างมากกว่า ซึ่งครูอัตราจ้างดังกล่าว ขาดประสบการณ์ในการสอน การผลิตสื่อ นวัตกรรม ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน และสองประเด็นที่สำคัญต่อมาคือในด้านการบริหารจัดการของผู้บริหารสถาน พบว่า ยังขาดภาวะความเป็นผู้นำ ขาดความเป็นเอกภาพและมีการให้บริการทางการศึกษาอย่างไม่ทั่วถึง ยังขาดการประสานงานในด้านต่าง ๆ ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ ไม่สามารถระดมทรัพยากร มาใช้ในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสุดท้ายในด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน กับโรงเรียนนั้นยังมีความอ่อนแอในอยู่ โดยมีผลมาจากปัญหาความไม่ปลอดภัย ในพื้นที่ทำให้สถานศึกษาไม่ได้เข้าไปในชุมชนของนักเรียน ส่งผลให้จำนวนผู้เรียนลดลงอย่างต่อเนื่องกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้ลดลงด้วย ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สามารถให้เกิดผลมากที่สุดคือเริ่มตั้งแต่การคัดสรรคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ มีจิตอาสาที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้อย่างสม่ำเสมอ รู้จักบทบาทหน้าที่และทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

ที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในบริบทพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้คือการให้ความสำคัญกับวิธีการมีส่วนร่วมตามหลักศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะกรอบการปรึกษาหารือที่สัมพันธ์กับประชาอิบไตย ควรมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและกิจวัตรปฏิบัติของคนในชุมชน โดยการเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนให้เข้ามามีบทบาทผ่านกลไกภายในชุมชนซึ่งมีฐานของศาสนาและวัฒนธรรมเป็นหลัก การปรึกษาหารือด้วยวิธีการทางศาสนาเช่นนี้ ทำให้เกิดความร่วมมือตามมาโดยเฉพาะการห้ามตีหรือการบรรลุความเห็นพ้องจากการพูดคุยกันซึ่งจะเป็นผลในทางที่ดีกับการปฏิบัติตามมาโดยวิธีการ

ดังกล่าวนี้นี้เรียกว่า หลักการชুরอ (Al-Shura) การนำหลักการมีส่วนร่วมตามแบบอิสลามมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนุรุดดีน อาดำ (2558) ที่นำหลักการอิสลามด้านการชুরอ ด้านอามัล ด้านมุฮาซาบะฮ์ และด้านอิสลาฮ์ มาใช้ในกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนนั้นมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างมาก กล่าวคือผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมจะเกิดความภาคภูมิใจที่ตนเองได้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานอย่างเป็นญามาอะฮ์ มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นระหว่างกัน สามารถนำผลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปปฏิบัติด้วยวิธีการหรือแนวทางของอิสลามด้วยความมุ่งมั่น เพียรพยายาม อดทนและปฏิบัติด้วยความบริสุทธิ์ใจ มีการมอบหมายการทำงานต่ออัลลอฮ์ และมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1.1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี จำนวน 2,799 คน ใน 311 โรงเรียน
- 1.2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ได้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี จำนวน 315 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970: 607-610) ที่ความคลาดเคลื่อน .05 ด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามเกณฑ์สัดส่วน (Stratified Random Sampling According to Standard Criteria) ตามจำนวนของโรงเรียนในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา

1.3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group interview) ผ่านระบบออนไลน์ ได้แก่ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่หรือตัวแทน อาจารย์มหาวิทยาลัยและคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนที่มีส่วนร่วมสูงจากการตอบแบบสอบถามเชิงปริมาณ

2. การหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1. ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับและทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี ตามบริบทชุมชน ขนาดของโรงเรียนและประสบการณ์การมีส่วนร่วมในการบริหารงานที่ส่งผลต่อการบริหารงาน 4 ฝ่าย เพื่อนำเนื้อหามาวิเคราะห์แนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.2. สร้างแบบสอบถามตามข้อบ่งชี้และเนื้อหาที่กำหนด โดยครอบคลุมวัตถุประสงค์กรอบแนวคิด และข้อบ่งชี้ของการวิจัยแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.3. นำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ประกอบด้วย อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความถนัดหรือเชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วม จำนวน 2 ท่าน และอาจารย์สาขาบริหารการศึกษาจำนวน 1 ท่าน

2.4. นำแบบสอบถามที่ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับคณะกรรมการสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.965

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1. ข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วมมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ บริหารบุคคลและบริหารทั่วไป

3.2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม (focus Group Interview)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ความถี่และร้อยละ

4.2. ระดับทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

4.3. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาจำแนกตามขนาดโรงเรียนบริบทของชุมชน และประสบการณ์ในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา โดยใช้การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร 2 ตัวที่เป็นอิสระต่อกัน วิเคราะห์ด้วยค่าที (Independent – Samples t-test) และความแตกต่างระหว่างตัวแปรมากกว่า 2 ตัวด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe')

4.4. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ (Frequency)

4.5. การวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนา สังเคราะห์ ตีความและสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาและผู้แทนครู จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 11.7 ตำแหน่งผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 ตำแหน่งผู้แทนผู้ปกครองและผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 11.1 ตำแหน่งผู้แทนองค์กรชุมชนจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 ตำแหน่งผู้แทนองค์กรศาสนาในพื้นที่จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 10.2 และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 70 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 5.7 1-3 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 10.2 3 ปีขึ้นไป จำนวน 265 คน คิดเป็นร้อยละ 84.1 และกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7 โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 61.3 ส่วนกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริบทชุมชนเมือง จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3 โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริบทชุมชนชนบท จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 72.7

2. จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี

ด้าน	$\bar{x}$	S.D.	อันดับ	ระดับ
บริหารวิชาการ	3.98	0.35	มาก	3
บริหารงบประมาณ	3.78	0.38	มาก	4
บริหารงานบุคคล	4.19	0.40	มาก	2

ด้าน	$\bar{x}$	S.D.	อันดับ	ระดับ
บริหารทั่วไป	4.49	0.53	มาก	1
รวม	4.11	0.42	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานีโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านบริหารทั่วไป ($\bar{x} = 4.49$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านบริหารงบประมาณ ($\bar{x} = 3.78$)

3. ผลเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี พบว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดของโรงเรียนและบริบทชุมชนต่างกัน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาโดยรวมไม่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมจำแนกตามประสบการณ์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงต้องทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยผลการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ในแต่ละด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 1 ปีและผู้ที่มีประสบการณ์ 1-3 ปี การมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับมากในส่วนของผู้ที่มีประสบการณ์ 3 ปีขึ้นไป การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.18$) ซึ่งมีส่วนร่วมสูงสุด

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) มีข้อค้นพบที่สามารถเป็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

ด้านบริหารงบประมาณ ต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้งบประมาณและจัดสรรงบประมาณร่วมกับโรงเรียนโดยต้องมีส่วนร่วมในการระดมทุน/จัดหาแหล่งทุนให้กับโรงเรียน สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุดเพื่อลดงบประมาณที่ไม่จำเป็นออกมามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินการใช้งบประมาณภายในสถานศึกษา โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบถึงการใช้จ่ายเงินที่แสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสของการบริหารโรงเรียน

ด้านบริหารวิชาการ ควรมีส่วนร่วมในการประชุมและเข้าร่วมให้ครบทุกครั้งและทุกขั้นตอนกระบวนการ เพื่อเสนอแนะในเรื่องต่าง ๆ โดยผู้บริหารต้องมีภาวะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการเพื่อนำทีมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ที่ให้มีส่วนร่วมตั้งแต่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการจัดทำแผนโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบ จัดหาสื่อเพื่อให้ตรงกับความต้องการของโรงเรียนและบริบทชุมชนนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมโครงการด้านวิชาการอื่น ๆ ร่วมกันให้มีการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน วางกรอบความร่วมมือในการจัดทำแหล่งเรียนรู้เชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม และสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมีการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนเป็นระยะ และให้มีการประเมินผลร่วมกัน

ด้านบริหารงานบุคคล ให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างและออกแบบกรอบในเรื่องของการกำหนดคุณสมบัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการสรรหาบุคคลที่จะเข้ามาสอนในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา อย่างโปร่งใสเป็นธรรม ตรวจสอบได้โดยต้องสร้างความไว้วางใจ ผสานความเป็นหนึ่งเดียวกันโดยชุมชนกับโรงเรียนจะต้องเต็มที่ เต็มเวลา เต็มศักยภาพในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และโรงเรียนจะต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนโดยเฉพาะบุคลากรที่มีความสามารถ มีตำแหน่งที่เป็นผู้นำของชุมชน

ด้านบริหารทั่วไป ให้คณะกรรมการมามีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยแต่งตั้งเป็นส่วนหนึ่งในคณะทำงานและให้มีการนำเสนอการจัดทำแผนเข้าสู่การประชุมของโรงเรียนมีการให้โรงเรียนแจ้งข่าวสารกิจกรรมหรือปฏิทินการดำเนินงานตลอดทั้งปีการศึกษา จัดกิจกรรมที่เป็นการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นโดยให้ชุมชนนักเรียนและบุคลากรของโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมมีการส่งเสริมคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีบทบาทในการดูแลนักเรียนเพิ่มขึ้นและส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ รวมไปถึงควรมีการชี้แจงผลการประเมินจากการมีส่วนร่วมรวมทั้งแนวทางในการพัฒนาแนวทางการบริหารให้แก่ชุมชนรับทราบ

อภิปรายผล

ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานีโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) แสดงว่าชุมชนทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี ตามที่มีปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และในปัจจุบันรัฐบาลได้มีนโยบายต่าง ๆ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาให้เข้ามาบริหารงานต่าง ๆ ในโรงเรียนร่วมกัน นอกจากนี้แล้ว โรงเรียนได้ให้ความสำคัญแก่ชุมชนในการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ เพราะชุมชนเป็นเจ้าของพื้นที่รู้และเข้าใจปัญหาได้ดีกว่าคนนอก จึงเป็นสาเหตุให้การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ กอบกุลช การควรคิด (2561) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตัวแทนชุมชนเคยมีประสบการณ์ในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งได้ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองมากพอสมควรรวมทั้งเคยได้รับโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดการศึกษารวมไปถึงการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อมและส่วนหนึ่งเข้าถึงการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ว่ามีความสำคัญ อีกทั้งยังได้รับการยอมรับจากบุคคลในชุมชนและสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นตัวแทนชุมชนพัฒนาสถานศึกษาเพื่อสนองนโยบายในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและลักษณะของชุมชน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดโรงเรียนแตกต่างกัน ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน เนื่องมาจากชุมชนในแต่ละโรงเรียนรับรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเองในการที่จะเข้ามาบริหารงานร่วมกับโรงเรียน สอดคล้องกับ

เนาวรัตน์ แสงโพธิ์ (2565) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่าโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีบริบทชุมชนแตกต่างกัน ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานีโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากไม่ว่าจะเป็นบริบทชุมชนเมืองหรือชุมชนชนบท คณะกรรมการสถานศึกษามีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่เต็มความสามารถสอดคล้องกับรัตนพร รัตนสุวรรณ (2563) สรุปว่าบริบทชุมชนต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากถึงแม้ว่ากลุ่ม ตัวอย่างที่มีบริบทของชุมชนจะแตกต่างกัน แต่ก็มีความคิดเห็นถึงความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาต่างก็มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน และเล็งเห็นถึงความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาที่ไม่แตกต่างกันและในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน ระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้านเพราะว่า คณะกรรมการสถานศึกษาที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งมากกว่ามีประสบการณ์ ความชำนาญ ทักษะต่าง ๆ ที่ใช้ในการบริหาร มากกว่าคณะกรรมการ สถานศึกษาที่มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งน้อยกว่า ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งน้อยกว่า มีประสบการณ์ ความชำนาญ ทักษะต่าง ๆ ไปใช้ในการบริหารงานโรงเรียนในการช่วยกันคิด แก้ปัญหาพัฒนาสถานศึกษา อาจจะไม่ได้เท่ากับคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีระยะเวลาในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาที่นานกว่า จึงเป็นสาเหตุให้มีความคิดเห็นในการบริหารงานโรงเรียนที่แตกต่างกันไปด้วยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิกรี แก้วนวล (2560) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาต่างกัน ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ทุกด้าน

แนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษามีข้อค้นพบ ดังนี้

ด้านบริหารงบประมาณ คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้งบประมาณ และจัดสรรงบประมาณร่วมกับโรงเรียนโดยชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการระดมทุน/จัดหาแหล่งทุนให้กับโรงเรียนชุมชนกับโรงเรียนสามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุดเพื่อลดงบประมาณที่ไม่จำเป็นออกชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินการใช้งบประมาณภายในสถานศึกษา โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบถึงการใช้จ่ายเงินที่แสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสของการบริหารโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวาทีณี สุรนารถ (2565) กล่าวว่า โรงเรียนต้องมีแผนงบประมาณเพื่อจัดสรรวัสดุครุภัณฑ์ ต้องมีการดำเนินการทางด้านบัญชีที่ถูกต้องตามกระบวนการและเป็นปัจจุบันโดยมีการใช้

เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการในทุกขั้นตอนต้องเป็นไปตามกระบวนการ มีหลักฐานสามารถตรวจสอบได้ตามที่พิมพ์พิมพ์ขุมขุ สุภายอง (2563) กล่าวว่า การบริหารด้านงบประมาณให้มีการจัดทำแนวทางเพื่อระดมทุน มีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ ในการสร้างการมีส่วนร่วมอาจเป็นแบบทางตรงหรืออ้อมก็ได้เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายด้วย

ด้านบริหารวิชาการ โรงเรียนจะต้องให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการประชุมและเข้าร่วมให้ครบทุกครั้งและทุกขั้นตอนกระบวนการ เพื่อเสนอแนะในเรื่องต่าง ๆ โดยผู้บริหารต้องมีภาวะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการเพื่อนำที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัวิชาการและให้มีส่วนร่วมตั้งแต่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีการจัดทำแผนโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบ และให้เข้ามามีส่วนร่วมในหลักสูตรท้องถิ่น จัดหาสื่อเพื่อให้ตรงกับความต้องการของโรงเรียนและบริบทชุมชนนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมโครงการด้านวิชาการอื่น ๆ ร่วมกันให้มีการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จัดทำแผนร่วมกันกับท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา วางกรอบความร่วมมือในการจัดทำแหล่งเรียนรู้เชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม และสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมีการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนเป็นระยะ และให้มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แก่นักเรียนของโรงเรียน มีการประชุมเพื่อจัดทำกระบวนการเรียนรู้สร้างช่องทางการสื่อสารระหว่างครูและชุมชน การมอบงานหรือกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนและโรงเรียนทำร่วมกัน สอดคล้องกับพิมพ์พิมพ์ขุมขุ สุภายอง (2563) มีการเปิดโอกาสให้ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การสร้างช่องทางการสื่อสารการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ชุมชนและสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2558) ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียควรอยู่ในรูปของคณะกรรมการและการบริหารจัดการต้องตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

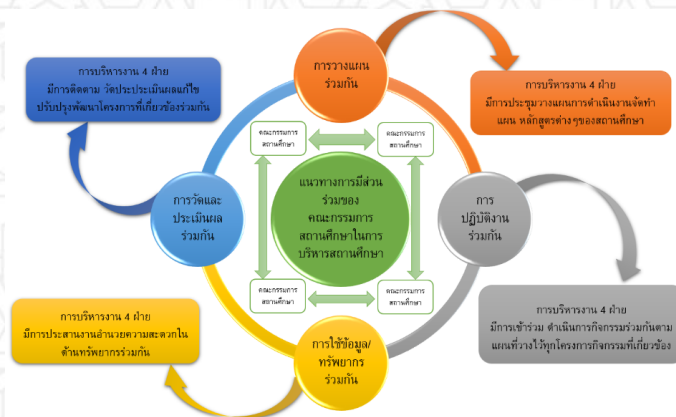
ด้านบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลให้มีความชัดเจนจะต้องให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างและออกแบบกรอบในเรื่องของการกำหนดคุณสมบัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการสรรหาบุคคลที่จะเข้ามาสอนในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างโปร่งใสเป็นธรรม ตรวจสอบได้โดยชุมชนต้องสร้างความไว้วางใจกับบุคลากรและผลงานความเป็นหนึ่งเดียวกันโดยชุมชนกับโรงเรียนจะต้องเต็มที่ เต็มเวลา เต็มศักยภาพในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และโรงเรียนจะต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนโดยเฉพาะบุคลากรที่มีความสามารถ มีตำแหน่งที่เป็นผู้นำของชุมชนและผู้ที่มีทุนทรัพย์ด้านต่าง ๆ เช่น เงิน อาคาร สถานที่และด้านความรู้สอดคล้องกับ ศรัณญา แสงสว่าง (2564) กล่าวว่าผู้บริหารควรจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ มีการชี้แจงหลักเกณฑ์การพิจารณาต่าง ๆ ให้ชัดเจนและการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างเป็นธรรมโปร่งใส ตรวจสอบได้

ด้านบริหารทั่วไป ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในคณะทำงานและให้มีการนำเสนอการจัดทำแผนเข้าสู่การประชุมของโรงเรียนมีการให้โรงเรียนแจ้ง

ข่าวสารกิจกรรมหรือปฏิทินการดำเนินงานตลอดทั้งปีการศึกษาให้ชุมชนทราบและจัดกิจกรรมที่เป็นการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นโดยให้ชุมชน นักเรียนและบุคลากรของโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมมีการส่งเสริมให้ชุมชน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีบทบาทในการดูแลนักเรียนเพิ่มขึ้นและส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ รวมไปถึงควรมีการชี้แจงผลการประเมินจากการมีส่วนร่วมรวมทั้งแนวทางในการพัฒนาแนวทางการบริหารให้แก่ชุมชนรับทราบ สอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์พิชฌัญชู สุภายอง (2563) ให้มีการจัดทำแผนรายปี การประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ช่องทาง การกำหนดเกณฑ์วิธีการช่วยเหลือดูแลและติดตามนักเรียน มีการจัดกิจกรรมท้องถิ่นขึ้น ดังนั้นโรงเรียนควรมีการชี้แจงผู้ปกครอง ชุมชนให้ทราบอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างการสื่อสารที่ดีและเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันจะเป็นการช่วยให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมเป็นไปตาม เป้าหมายที่กำหนด ดังนั้นแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษานั้นขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมอาจจะโดยตรงหรือทางอ้อมก็ได้ โดยผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอนหลักได้แก่ การวางแผนร่วมกัน การปฏิบัติงานร่วมกัน การใช้ข้อมูลหรือทรัพยากรร่วมกันและที่สำคัญคือมีการวัดและประเมินผลร่วมกัน ซึ่งหากสามารถสร้างได้ครบทั้ง 4 ขั้นตอนก็จะทำให้เกิดความร่วมมือและมีส่วนร่วมมากขึ้นเกิดสัมพันธภาพที่ดี มีความราบรื่น การดำเนินงานเป็นไปอย่างสมบูรณ์ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา

สรุปผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานีโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาจำแนกตามขนาดของโรงเรียนและบริบทชุมชนโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีประสิทธิภาพต่างกันการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ และผลการวิเคราะห์แนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาควรวางแผนเป้าหมายคุณภาพการศึกษาและแนวทางการจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของสังคมพหุวัฒนธรรมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยผู้บริหารควรนำหลักการมีส่วนร่วมตามแบบอิสลาม เช่น หลักการชुरอ (Al-Shura) คือกรอบการปรึกษาหารือที่สัมพันธ์กับประชาธิปไตยที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและกิจวัตรปฏิบัติของคนในชุมชน หลักการมุฮาซาบะฮ์หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตรวจสอบรวบรวมข้อมูล การดำเนินงานด้วยวิธีที่หลากหลาย มีการพัฒนาเครื่องมือในการตรวจสอบให้เป็นที่ยอมรับ มาใช้ในการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย ดังนั้นแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษานั้นขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมอาจจะโดยตรงหรือทางอ้อมก็ได้ โดยผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอนหลักได้แก่ การวางแผนร่วมกัน การปฏิบัติงานร่วมกัน การใช้ข้อมูลหรือทรัพยากรร่วมกันและที่สำคัญคือมีการวัดและประเมินผลร่วมกัน ซึ่งหากสามารถสร้างได้ครบทั้ง 4 ขั้นตอนก็จะทำให้เกิดความร่วมมือและมีส่วนร่วมมากขึ้น เกิดสัมพันธภาพที่ดี มีความราบรื่น การดำเนินงานเป็นไปอย่างสมบูรณ์ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา ดังแผนภาพที่ 2



แผนภาพที่ 2 แนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. ด้านบริหารงบประมาณมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยการแต่งตั้งคณะทำงาน โดยมีอนุกรรมการจากชุมชนเป็นส่วนหนึ่งเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและอธิบายถึงบทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วมให้ชุมชนได้รับทราบและที่สำคัญต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการใช้งบประมาณของสถานศึกษาด้วยเพื่อแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสของการปฏิบัติงานร่วมกัน

2. ด้านบริหารวิชาการ ให้โรงเรียนได้คัดเลือก บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการวัดผลให้มีความหลากหลายได้เข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนก่อนการดำเนินงานในกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ และให้มีส่วนร่วมตั้งแต่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีการจัดทำแผนโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบ และให้เข้ามามีส่วนร่วมในหลักสูตรท้องถิ่นไปจนถึงการวัดผลและประเมินผลร่วมกัน

3. ด้านบริหารงานบุคคล สถานศึกษาจะต้องระบุผู้ที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจนเพื่อให้ตัวแทนสามารถที่จะเข้าร่วมในการกำหนดแผนโดยจะต้องมีกฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรและเอกสารประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆเพื่อความโปร่งใสเป็นธรรม

4. ด้านบริหารทั่วไป ให้จัดตั้งคณะกรรมการให้ชัดเจนหากไม่สามารถเข้าร่วมการวางแผนได้ก็ให้ส่งตัวแทนที่มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมแทนและหลักจากได้ร่วมกันวางแผนแล้วจะต้องมีการนำข้อมูลดังกล่าวไปถ่ายทอดให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องท่านอื่นๆได้รับทราบด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยและองค์ประกอบต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน 4 ฝ่ายที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา

2. ควรวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อเจาะลึกถึงสาเหตุการแก้ไขปัญหาและปัจจัยต่าง ๆ ที่นำไปสู่ความสำเร็จของการปฏิบัติงานของชุมชนและโรงเรียน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กอบกฤษ การควรคิด. (2561). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1*. งานนิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัชวาลย์ ไชยบุญญาภภาพและคณะ (2562). *คู่มือการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2562*. พิมพ์ที่ แม่ทัพพอยท์ เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 10(2), 1342-1354.
- เด่นมหาชัย นันธิษา. (2557). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- นวรรตน์ แสงโพธิ์ (2565). การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 7(4), 125-133.
- นุรุดีน อาดำ. (2558). การมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแบบอิสลามในโรงเรียน เอกชน สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี. *วารสารอัล-นุร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี*. 10(19), 25-38.
- ประภาพรรณ รักเลี้ยง. (2556). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัย ผู้ปกครอง นักเรียนโรงเรียนบ้านกลาง ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. การค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. (19 ธันวาคม 2545). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 119 ตอนที่ 123 ก, 16-21.
- พิมพ์พิชฌัญญ์ สุกายอง. (2563). *การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของ พิษณุโลก*.
- พิกรี แก้วนวล. (2560). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- รัตนพร รัตนสุวรรณ. (2564). *แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2*. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*. 6(3), 1-16.
- วาทีนิ สุรนารถ. (2565). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานงบประมาณในยุคนิวอร์มัลของ โรงเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*. 4(3), 15-36.

ศรัญญา แสงสว่าง. (2564). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
แห่งชาติ. เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กลุ่ม 6 กรุงเทพมหานคร. *วารสาร Journal of Roi
Kaensarn Academi*. 6(12), 152-165.